

Istota historii matematyki a *Słownik biograficzny matematyków polskich* wydany w 2024 roku przez PAU

Jan Koronński

Politechnika Krakowska

e-mail: jan.koronski@pk.edu.pl

Istotą historii matematyki z jednej strony jest przede wszystkim matematyka, którą współcześnie można określić jako zbiór definicji, twierdzeń (w tym hipotez i pojęć pierwotnych) oraz dowodów twierdzeń (przeprowadzanych zgodnie z regułami logiki matematycznej) i wzajemnych relacji, jakie zachodzą pomiędzy wyżej wyszczególnionymi kategoriami matematycznymi [2, 3]. Z drugiej strony wymienione powyżej elementy każdej teorii matematycznej (tj. definicje, twierdzenia i ich dowody) ktoś i kiedyś sformułował, a zatem drugą składową istoty historii matematyki jest właśnie historia, która obejmuje nie tylko historię rozwoju pojęć i teorii matematycznych, ale także obejmuje autorów konkretnych definicji, twierdzeń i ich dowodów. Stąd też w zakres tematyczny historii matematyki wchodzi różnego rodzaju biogramy matematyków. W poprzednim 2024 roku powstał zbiór 1710 biogramów encyklopedycznych pt. *Słownik biograficzny matematyków polskich* [1] pod redakcją naukową prof. dr. hab. Romana Dudy wydany przez Polską Akademię Umiejętności w Krakowie. Słownik ten powstał w ramach grantu badawczego nr 0333/NPRH7/H11/86/2018 i został sfinansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą *Narodowy Program Rozwoju Humanistyki* w latach 2018-2025. Cały program obejmuje osiem słowników biograficznych uczonych polskich związanych z archeologią, astronomią, botaniką, chemią, fizyką, geologią, matematyką i pedagogiką. W 2015 roku Zarząd i Rada PAU postanowiła wszcząć działania w celu opracowania i publikacji kolejnych słowników uczonych polskich w kilkudziesięciu dalszych dziedzinach nauki.

Dla wszystkich słowników przyjęto pewne ogólne założenia wstępne, tak aby ujednolicić formę obecnej serii słowników. Naczelnym założeniem było, aby słowniki obejmowały maksymalnie dużą grupę (niemal wszystkich) uczonych polskich od początku dziejów Polski do współczesności, którzy mieli wkład w poszczególnych dziedzinach nauki poprzez publikacje, książki różnego typu, wykłady, kształcenie na poziomie wyższym, działania organizacyjne i inne działania znaczące dla rozwoju danej dziedziny nauki. Kolejnym założeniem było, aby biogramy były zwięzłe i treściwe bez mniej istotnych szczegółów, takich jak: szczegóły rodzinne, imiona rodziców, rodzeństwa, dzieci. Ponadto zwykle

pomijane były dokładne liczby magistrów, doktorantów i publikacji. Nie wymieniano również mniej ważnych (zwykłych) odznaczeń, nagród i wyróżnień. Główny nacisk kładziono na istotne osiągnięcia i zasługi opisywanych uczonych oraz na ich oddźwięk w Polsce i poza jej granicami. Szczególnie w *Słowniku biograficznym matematyków polskich* [1] proporcjonalnie do zasług i osiągnięć poszczególnych uczonych, przydzielano stosowną objętość ich biogramów. Niekiedy w słowniku znajdują się tylko dane sygnalizujące poszczególnych uczonych, bez żadnych szczegółów, gdyż do nich nie udało się jeszcze dotrzeć. Zatem w wielu miejscach słownik wymaga uzupełnienia a niekiedy z pewnością także korekty. Dostrzeżone błędy, usterki i braki proszę sygnalizować na adres: jan.koronski@pk.edu.pl oraz dla pewności: jan.koronski@gmail.com. W czasie trwania referatu omówimy więcej szczegółów dotyczących *Słownika biograficznego matematyków polskich* [1].

Zuważmy jeszcze powołując się na obowiązujący wykaz dyscyplin naukowych, że historia matematyki wchodzi w zakres tematyczny dyscypliny matematyka (jest interdyscyplinarną dziedziną wiedzy na pograniczu matematyki i historii), co bez wątpienia wynika z właściwej refleksji merytorycznej zawodowych matematyków, gdy wnikną w powyżej wyekspikowaną istotę historii matematyki. Fakt ten jest także potwierdzony w Mathematics Subject Classification 2020 [4] poprzez uwzględnienie historii matematyki w wykazie dziedzin matematycznych.

MSC (2020): 00A05, 00A20, 00A35, 01A70, 01A73

Literatura

- [1] R. Duda (red. nauk.), *Słownik biograficzny matematyków polskich*, Wydawnictwo PAU, Kraków, 2024.
- [2] J. Koroński, *Istota i znaczenie krakowianów Tadeusza Banachiewicza*, *Annales Astronomiae Novae*, 2023, 4, 199–214.
- [3] J. Koroński, *Liczba pi – perła w koronie Królowej nauk*, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis – Studia ad Didacticam Mathematicae Pertinentia*, 2023, 15, 83–93.
- [4] *Mathematics Subject Classification*, American Mathematical Society, 2020.